

מר רבי עקיבא סבר מצוה קא עביד כיון שתוך כדי שמשמש הוא במשכון – הולך החוב ופוחת ומצוה היא.⁽⁶¹⁾ והרי הוא שומר שכר על ידי מצוה זו.

ומר רבי אליעזר סבר היכן שהמלוה משתמש לעצמו – לאו מצוה קא עביד.⁽⁶²⁾ כיון שלהנאתו מתכוין. ולכן הוא שומר חנם.

ועדיין מבררת הגמרא: לימא דברי שמואל שאם איבד המלוה את המשכון – איבד את ההלוואה, אף אם המשכון פחות מן ההלוואה.

כרבי אליעזר, ולא נחלקו בדבריו, או לימא דינו דרב יוסף מחלוקת תנאי היא?

ופושטת הגמרא: לא נחלקו דברי רב יוסף בשומר אבדה העוסק במצוה. דכולי עלמא אית להו דרב יוסף ששומר שכר בשכר המצוה הוא, וחייב בגניבה ואבדה.

והכא, במלוה צריך למשכון להשתמש בו ועל ידי כך מנכה ללווה מהחוב את דמי שכירות המשכון.⁽⁶⁰⁾ ובאופן זה קא מיפלגי.

שכלו ימי שכירותו ואמר ליה גמרתיו. ועי"ש.

61. כך פירש רש"י. ויש לעיין איזה מצוה היא זו שהרי אין זו הלואה אלא פירעון ההלוואה. והפירעון אינו ממצות המלוה אלא מצוה הלוה. ושמה יש בזה שהוא מסייע ללווה לפרוע חובו ואף זה מצוה.

[וראיתי למי שביאר, שכיון שסוף סוף מהנה הוא את הלווה על ידי שמשמש במשכון, והנאה זו של פירעון הלוואה גדולה היא ללווה, הרי שבהנאה זו – מקיים מצוה]

הגמרא בבבא מציעא פב ב מוסיפה "שהלווה" וכתב הנתיבות המשפט שלא קאמר רבי עקיבא שמצוה קא עביד אלא רק כאשר משלם ללווה את כל שכרו משכירות המשכון. אבל אם התנה שעל ידי השימוש מנכה לו בחובו. ויש למלוה הנאה בשכר הלוואתו אין בזה שום מצוה.

62. והגמרא בבבא מציעא הוסיפה שלהנאתו מכוין. ובמגן אברהם [סימן לח ס"ק ת] דייק מדברי הרש"י בסוכה שלא נפטר תגרי תפילין מן התפלה ומן התפילין כאשר מתעסקין בכדי להשתכר. ועיין בשו"ת כתב סופר [אורח חיים סימן קיט] שהעיר דלכאורה נחלקו בזה רבי

ההנאה שפטור הוא מלתת פת לעני [שהרי עוסק הוא במצוה] נחשב הוא מחמת הנאה זו, כשומר שכר.

ויש המפרשים את דברי רב יוסף שם כך: כיון שנתחייב בהשבת אבדה, הרי שעבדתו התורה לצורך כך, והריהו כשומר שכר.

60. כך פירש רש"י. ור"ח פירש שצריך למשכון, כלומר שאינו רוצה להלוות לו בלי משכון. וצריך את המשכון לצורך החוב ובתוספות ד"ה במלוה צריך למשכון הקשה על כך דמשום כך לא נחשב כאילו אינו עושה מצוה?

ובשולחן ערוך חושן משפט סימן עב סעיף א פסק שאסור למלוה עצמו להשתמש במשכון, משום החשד [שמה מלווה לו בריבית על ידי שימוש במשכון]. וכתב הבית יוסף והרמ"א דמכל מקום אם התנה כן בתחילה מותר להשתמש. והוכיחו כן מרש"י כאן.

ובש"ך ס"ק ד תמה, דאם התנה כן מעיקרא, הריהו חייב מדין שוכר. ובביאור הגר"א שם כתב שמדובר כאן שעדיין אינו משתמש אלא שמתנה עם הלווה שאם יצטרך יהא רשאי להשתמש.

וברשב"א בבא מציעא פב ב הביא בשם הראב"ד שזה דלא נעשה כאן שוכר, הוא משום